

Demokratin försvar

Under våren och sensommaren har Svensk Tidskrift innehållit en rad artiklar om demokratin – om hot mot den, om försvaret av den och inte minst om demokratin själv. Artiklar har skrivits av Gösta Bohman, Erik Anners, Stig Strömholm, Nils Andréén, Gustaf Petrén, Anders Björck, Nils Elvander, Gunnar Heckscher, Hans Bergström, Gunnar Biörck och Carl-Johan Westholm.

Tonläget i artiklarna har genomgående varit lågt. Skälet har nog inte varit att hoten mot demokratin uppfattats som svaga eller avlägsna. Skälet är snarare att de flesta inlägg bärs upp av en betydande respekt för ämnet och frågeställningen. Demokratin försvar är för viktigt för att föras i ett högt röstläge. Det är inte fråga om att övertrumfa debattmotståndare. Det är inte fråga om att vinna en debatt. Det är – som Svensk Tidskrift skrev i upptakten till artikelserien – frågan om att ständigt vinna demokratin åter. Det erbjuder då föga tröst om man vinner samtliga debatter om demokratin men förlorar demokratin.

Respekten för temat kräver nyanseringar.

En första nyansering gäller hoten mot demokratin. Det finns inte skäl att hävda att demokratin står under akut eller direkt hot. Frågan är istället vad som ligger i en förlängning av den samhällsutveckling som vi är inne i. Finns det tendenser och utvecklingslinjer som leder till en situation i vårt svenska samhälle där demokratin eller dess förutsättningar har underminerats.

En andra nyansering gäller formuleringen av demokratin, bestämningen av vad som skall avses med demokrati. Flera av artiklarna i serien har rört frågan

om demokratin som överideologi. En strävan kan förmärkas hos flera av författarna att formulera demokratin på det traditionella sättet som den formulerats i nordisk statsvetenskaplig doktrin. Demokratin blir då form, inte innehåll.

Om demokratin formuleras och godtas som överideologi har förmodlingen en viktig seger i demokratin ständiga återerövring vunnits. Den partipolitiska demokratidebatten kommer då inte längre att gälla demokratin. Den kommer istället att gälla demokratin förutsättningar. Men där är vi inte idag.

Alltsedan 60-talet har först socialdemokraterna och därefter mittenpartierna med demokrati kommit att förstå avsevärt mycket mer än i vid mening formella krav på det offentliga beslutsfattandet. Demokrati har gällt företagsstyrning, förändringar av det ekonomiska systemet och mycket mer därtill.

Sedan mitten av 70-talet har det moderata partiet följt en liknande väg. Demokrati har blivit frihet och vice versa.

Demokratin bildar inte överideologi förrän samtliga partier av betydelse godtar och respekterar en gemensam ideologi. För det är enigheten om en viss innebörd som definierar att det verkliga är fråga om en överideologi, inte innebörden i sig. Demokratin blir alltså inte överideologi enbart genom att ett eller ett par av de politiska partierna ansluter sig till den demokratidefinition som har hävd i nordisk statsvetenskap. Däremot kan detta leda till att enighet så småningom uppnås om denna demokratiuppfattning.

Och därmed har förmodligen det politiska imperativ som formulerats i och med artiklarna i Svensk Tidskrift angi-

vits, det lyder kort och gott: *Återskapa enigheten om demokratin.*

Första steget är att något parti, någon partiledare, avsvär sig att inrymma hela sitt partiprogram i själva demokratiformuleringen. Därefter ankommer det på de andra partierna och deras ledare att ansluta sig till denna bestämning av demokratin och därefter reservera demokrati som begrepp för vad som inryms häri och ingenting annat.

När demokratin som överideologi är återupprättad finns all anledning att föra diskussionen vidare om demokratin förutsättningar. Då blir enigheten svårare att uppnå men den politiska diskussionen kan bli mer rationell och föras i något lägre tonläge. Vi kan i vårt samhälle diskutera om vi är inne i en samhällsutveckling som kan leda till att demokra-

tins förutsättningar så håller på att försvagas att demokratin i sig hotas.

Vi kan vara eniga om att Sverige idag har en stark och livskraftig demokrati. Vi kan vara eniga om att samtliga partier av betydelse har ett gemensamt mål i bevarandet och befästandet av demokratin. Vi kan inse att hoten mot demokratin inte ligger i en ond vilja. Hoten ligger i bristande förutseende. Och detta förutseende kan vi förbättra genom en framåt-syftande diskussion om hur demokratin förutsättningar håller på att förändras. Och i det sammanhanget får vi föra diskussioner om vårt ekonomiska system, om den personliga friheten och om hur människor skall få inflytande över sin vardag. Om det nu kan ledas i bevis att dessa frågor är av relevans för den politiska demokratin vitalitet och överlevnad.